

GEMEENTE HILVERSUM
POSTBUS 9900
1201 GM HILVERSUM

Aan de gemeenteraad
Cc College van B&W
Cc Pers

BEZOEKADRES:
RAADHUIS
DUDOKPARK 1
TELEFOONNUMMER: 14 035
WWW.HILVERSUM.NL

DATUM 1 juli 2021
ZAAKNUMMER 776491
BEHANDELD DOOR B. Pedawi
TELEFOON (035) 629 2456
BIJLAGEN 2
BETREFT Beantwoording vragen art. 41 RvO en vragen die tijdens de raadscommissie van 19 mei 2021 (T21-064) zijn gesteld door de fractie GroenLinks over gemeenten die meekijken op sociale media

Geachte raads- en commissieleden,

Op 19 mei 2021 heeft de fractie GroenLinks vragen gesteld over gemeenten die meekijken op sociale media tijdens het 'vragenhalfuurtje' voorafgaand aan de raadscommissie. Bij de mondelinge beantwoording hiervan zijn er extra vragen gesteld door diverse fracties. Uit oogpunt van zorgvuldigheid is daarom toegezegd (T21-064¹) om de vragen schriftelijk te beantwoorden.

Op 25 mei 2021 heeft de fractie GroenLinks (aanvullende) vragen gesteld op basis van artikel 41 van het ReGroenLinksement van Orde over gemeenten die meekijken op sociale media. Hierbij is het college verzocht om alle vragen gezamenlijk te beantwoorden.

Aanleiding voor de vragen was het in april 2021 verschenen onderzoeksrapport ['Black box van gemeentelijke online monitoring. Een wankel fundament onder een stevige praktijk'](#) van de NHL Stenden Hogeschool en de Rijksuniversiteit Groningen in opdracht van het Onderzoeksprogramma Politie en Wetenschap. Hieronder treft u alle vragen (*cursief*) aan voorzien van een antwoord. Hiermee beschouwen wij toezegging T21-064 als afgedaan.

Juridisch kader

Internetmonitoring als zodanig is niet gereguleerd. Wel bieden de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de Wet politiegegevens (WPG) kaders die in acht moeten worden genomen. Met de AVG moet rekening worden gehouden bij reguliere gemeentelijke taakuitoefening. De WPG is van toepassing bij opsporingsonderzoek door de buitengewoon opsporingsambtenaren van de gemeente.

Om te voorkomen dat de gemeente zich schuldig maakt aan een onevenredige inbreuk op de persoonlijke levenssfeer bij het raadplegen van internetbronnen, moet zowel in de AVG-sfeer als in de WPG-sfeer steeds sprake zijn van taakuitoefening die zijn grondslag heeft in de wet.

¹ Toezegging T21-064 (raadscommissie d.d. 19 mei 2021): Wethouder Wolthers zegt toe schriftelijk terug te komen op de in de commissie gestelde vragen over het meekijken van de gemeente op sociale media.

Bijvoorbeeld de taakstelling van de burgemeester in de Gemeentewet om de openbare orde en veiligheid te handhaven. Of toezicht op de naleving van de Participatiewet of de Wet maatschappelijke ondersteuning door daartoe aangewezen ambtenaren.

Zo vond de Centrale Raad van Beroep (de hoogste bestuursrechter in socialezekerheidszaken en ambtenarenzaken) het in 2017 terecht dat sociaal rechercheurs van de gemeente Westland, na het bekijken van Facebook-pagina's, nader onderzoek instelde naar iemand die bijstand ontving als alleenstaande, omdat er klaarblijkelijk toch sprake was van een gezamenlijke huishouding.

Bevoegdheid is geen vrijbrief. In de situaties dat de gemeente internetbronnen raadpleegt, stellen de AVG en de WPG voorwaarden op het gebied van proportionaliteit, informatiekwaliteit, informatieveiligheid en beleidstransparantie. Daarnaast moet ook rekening worden gehouden met rechten zoals het inzage- en correctierecht. Hoe gericht op de persoon en hoe indringender het internetonderzoek, hoe robuuster de waarborgen waarmee de aanpak moet zijn omkleed.

Bij het beantwoorden van onderstaande vragen hebben wij alle afdelingen betrokken die toezichthoudende taken uitvoeren, zowel lokaal als regionaal. Ook hebben wij alle onze Functionaris Gegevensbescherming (FG) op de hoogte gebracht. Tijdens een gesprek met de FG hebben we afgesproken om gemeentebreed een juridisch toetsingskader op te laten stellen. Wij verwachten u hier in het najaar nader over te kunnen informeren.

A: Schriftelijk ingediende vragen GroenLinks (Vragenhalfuurtje d.d. 19 mei 2021)
--

1. *Wordt er binnen de gemeente Hilversum door ambtenaren via nepaccounts op facebook naspeuringen gedaan, binnen welk domein dan ook?*
 - Handhavers van Toezicht en Handhaving zijn onder hun eigen naam actief op sociale media. Ten tijde van de avondklokrellen was er tijdelijk een anoniem account aangemaakt op telegram om berichtgeving rondom de avondklokrellen te kunnen volgen. Dit was in overleg met de politie vanuit veiligheidsoverwegingen. Toen de rust weer was teruggekeerd is dit account ook weer opgeheven.
 - Handhavers van het Sociaal Plein maakten tot voor kort in individuele gevallen naar aanleiding van concrete fraudemeldingen wel gebruik van openbronnenonderzoek door nepaccounts te gebruiken. We hebben het gebruik van nepaccounts voorlopig stopgezet, in afwachting van een toetsingskader dat momenteel door de Functionaris Gegevensbescherming wordt opgesteld.
 - Sociaal rechercheurs van de Sociale Recherche Gooi en Vechtstreek (hierna: SRGV) maken geen gebruik van nepaccounts, alleen van hun eigen account of een algemeen account.
2. *Wordt er binnen de gemeente Hilversum door ambtenaren gebruik gemaakt van informatie op basis van gegevens op Marktplaats om eventuele bijverdiensten op grond van werkzaamheden uit arbeid dan wel op grond van inkomsten uit verkoop van goederen te achterhalen binnen het domein van de lokale sociale zekerheidsuitkeringen?*

Ja, handhavers Sociaal Plein en sociaal rechercheurs (SRGV) maken soms gebruik van informatie op Marktplaats (bijvoorbeeld als er concrete aanwijzingen zijn van het verzwijgen van inkomsten door verkoop op Marktplaats).
3. *Wordt er binnen de gemeente Hilversum -al dan niet op naam van nepaccounts- getracht om toegang te krijgen tot besloten facebookgroepen, binnen welk domein dan ook?*

Nee. Dit geldt ook voor de SRGV.
4. *GroenLinks verzoekt u bijgevoegde vragen te beantwoorden, niet alleen t.a.v. ambtenaren van de gemeente Hilversum, maar ook ten aanzien van werkzaamheden van de sociale recherche en regio-ambtenaren die zich bezighouden met verstrekkingen binnen het sociaal domein.*

Zie de antwoorden op bovenstaande vragen.

5. *Indien blijkt uit beantwoording van de sociale recherche dat medewerkers, na toestemming van de rechter, gebruik maken van nepaccounts, verzoeken wij u om aan te geven in hoeveel casussen dit het geval is geweest en hoe de verkregen informatie wordt / is opgeslagen.*
De SRGV houdt geen administratie bij waarmee ze met één klik alle dossiers kunnen selecteren waarbij gebruik is gemaakt van online monitoring. Ze maken alleen gebruik van openbronnenonderzoek en niet van geautomatiseerde online monitoring.

B: Mondelinge aanvullende vragen (Vragenhalfuurtje d.d. 19 mei 2021)

1. *Is het niet zo dat nepaccounts eigenlijk alleen maar met toestemming van de rechter mogen worden gebruikt? (GroenLinks)*
Er zijn diverse interpretaties onder wetenschappers en juristen. Daarom werken wij aan een protocol en hebben we het gebruik van nepaccounts voorlopig stopgezet.
2. *Is het wenselijk om te komen tot een protocol waarin staat wat wettelijk mag en niet mag? (GroenLinks)*
Ja dit is wenselijk.
3. *Wat deden de nepaccounts; waarom waren ze er/wat was hun rol? (CDA)*
Zie beantwoording vraag A-1, A-2 en C-1.
4. *Herooverweging van de wenselijkheid om je uit te geven voor iemand die je niet bent. (PvdA)*
Dit nemen we mee in ons op te stellen protocol.
5. *Is de privacy officer ingeschakeld? (SP)*
In het verleden was dit niet het geval. Daarom zijn we een aantal maanden geleden al gestart met het voorbereiden van integraal handhavingsbeleid. Hierover hebben wij u geïnformeerd in de [collegebrief met beantwoording art.41-vragen algoritmes d.d. 18 maart 2021](#).
Op dit moment werkt onze Functionaris Gegevensbescherming aan een toetsingskader dat als basis zal dienen voor een protocol. Dit protocol wordt in nauwe samenwerking met onze privacy officers opgesteld. We laten ons hierbij adviseren door de VNG (die momenteel werken aan een protocol sociaal domein). We zullen dit protocol ook bij de SRGV en de regiogemeentes onder de aandacht brengen.

C: Vragen art 41 RvO fractie GroenLinks over gemeentes die meekijken op sociale media
--

1. *U gaf aan dat er ten tijde van mogelijke avondklokrellen “op uitnodiging” gebruik is gemaakt van nepaccountants. Onduidelijk in uw beantwoording was:*
 - a. *Van wie kwam die uitnodiging?*
Van een deelnemer aan een telegramgroep waar je alleen op uitnodiging aan deel kan nemen. Deze deelnemer heeft een ambtenaar die hij kende uitgenodigd om mee te lezen met een account. Alle overige deelnemers op dit account waren overigens anoniem. De reden dat de ambtenaar hieraan deelnam was om het sentiment te peilen en om in te kunnen spelen op ongewenste ontwikkelingen. Ten tijde van de avondklokrellen waren er namelijk aanwijzingen dat er in Hilversum rellen zouden uitbreken. Hierbij werd gebruik gemaakt van de gratis berichtendienst ‘Telegram’. In zo’n groep komen allerlei berichten langs waarin men met elkaar afsprekt waar en wat men wil gaan doen. Er waren groepen die voor iedereen toegankelijk waren, maar er waren ook groepen waar men voor uitgenodigd moest worden. In één zo’n groep is er meegelezen met een aangemaakt telegramaccount.
 - b. *Wat bedoelde u in uw toelichting met “het normale stramien”?*
Dat er afstemming is gezocht met de politie op basis van een risicoanalyse.

- c. *Was het college op de hoogte van het inzetten van nepaccounts?*
Nee, het college was hiervan niet op de hoogte. De inzet is in het kader van de Openbare Orde en Veiligheid wel besproken met de politie.
2. (i) *Bent u het met mij eens dat “het inzage vorderen van....” niet gelijk staat aan het inzien van openbare informatie? Indien u het met mij eens bent dat art. 5.17 Awb niet de basis kan zijn van het monitoren van openbare informatie, waarop baseert u dan deze mogelijkheid?*
Bij de juridische interpretatie lopen de meningen van experts uiteen. Bestuursorganen hebben in beginsel de plicht om gegevens te controleren bij aanvragen en bij algemeen handhavingstoezicht. Soms is nader onderzoek nodig naar de juistheid van de gegevens (bijvoorbeeld op basis van de controlebevoegdheid in de Participatiewet, de toezichtsbevoegdheid in de Awb of de onderzoeksplicht in de Awb). Er bestaat weliswaar een landelijk ‘Protocol internetonderzoek door gemeenten’ (van toepassing op het sociaal domein) dat in 2014 werd opgesteld door Kenniscentrum Handhaving en Naleving en destijds werd goedgekeurd door de Autoriteit Persoonsgegevens. Maar dit was gebaseerd op de toen geldende Wet bescherming persoonsgegevens, voorloper van de AVG. Experts beschouwen dit protocol daarom inmiddels als achterhaald.
- (ii) *Gezien de bijgevoegde informatie is niet alle openbare informatie te gebruiken voor onderzoeken van onze diensten. Bent u bereid om – in afwachting van een protocol – aan al onze diensten opdracht te verstrekken om hiermee met onmiddellijke ingang te stoppen?*
Ja, wij hebben het gebruik van nepaccounts stopgezet. In sommige situaties blijft het wel mogelijk om algemeen toegankelijke informatie op internet te gebruiken. Dit zullen wij uitwerken in ons protocol.
3. *Graag het exacte aantal nepaccounts dat door de gemeente Hilversum, dan wel de sociale recherche, dan wel de handhavers van de regio is aangemaakt.*
Dit registreren wij alleen in individuele dossierverslagen. De SRGV maakt geen gebruik van nepaccounts. Zie ook beantwoording vraag A-5. Wij zullen in het op te stellen protocol opnemen op welke wijze we de administratie gaan inrichten, volgens het advies van de FG.
4. *Is het denkbaar dat op grond van onrechtmatig verkregen informatie fraude (in enig domein) is geconstateerd, er wellicht een strafzaak en terugvordering is geweest en indien er bezwaar gemaakt zou worden, deze zaak wegens vormfouten geseponeerd zou moeten zijn?*
In het bestuursrecht wordt bewijsmateriaal pas uitgesloten bij zeer ernstige rechtsschendingen.²
In het strafrecht worden meer gedetailleerde regelingen in de wet neergelegd als ‘bijzondere opsporingsbevoegdheden’ (BOB-bevoegdheden) en ‘bijzondere bevoegdheden’ als de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene ‘meer dan gering’ is.
5. *GroenLinks vindt het van groot belang dat we in de toekomst binnen de wet opereren en dat een protocol daarbij helpt. Bent u bereid om op korte termijn (zo ja, wanneer) een dergelijk protocol op te stellen, daarbij de functionaris AVG te betrekken, en de hoofdlijnen te melden in een raadsinformatiebrief aan de gemeenteraad?*

² Volgens vaste rechtspraak (uitspraak van 5 februari 2018, ECLI:NL:CRVB:2018:269 en uitspraak van 11 oktober 2018, ECLI:NL:CRVB:2018:3205) bieden de artikelen 5:13 en 5:17 van de Algemene wet bestuursrecht een voldoende duidelijke en voorzienbare wettelijke grondslag om inbreuk te maken op het recht op respect voor het privéleven als bedoeld in artikel 8, tweede lid, van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Het opvragen van een overzicht van op Marktplaats geplaatste advertenties betekent een inbreuk op de privacy van appellant, zij het een geringe, nu de gegevens op zichzelf openbaar toegankelijk zijn. Het opvragen van die gegevens om vast te stellen of appellanten recht hadden op bijstand kan worden gezien als het behartigen van het belang van het economisch welzijn van Nederland, waaronder het tegengaan van misbruik en fraude van sociale uitkeringen. Dit doel is gerechtvaardigd. De anonieme meldingen, de onregelmatigheden op de ingeleverde bankafschriften en de afschrijving naar Marktplaats waren een toereikende aanleiding om de gevraagde gegevens bij Marktplaats op te vragen. Het opvragen van de gegevens voldoet ook aan de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit. Het staat in redelijke verhouding tot de daarmee gemaakte inbreuk op de privacy van appellant en in de gegeven omstandigheden was er niet een voor appellanten minder ingrijpende manier om een goed inzicht te krijgen in de activiteiten van appellant op Marktplaats.

Ja, onze Functionaris Gegevensbescherming is momenteel bezig met een toetsingskader dat samen met het VNG-protocol sociaal domein (dat in ontwikkeling is) de basis wordt van ons nieuwe protocol. We verwachten dit in Q4 2021 aan u voor te kunnen leggen ter besluitvorming.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Hilversum,
de gemeentesecretaris,

de burgemeester,

W. Groot, ls.

Ch. B. Aptroot, wnd.